

sche problemen die hiermee samenhangen, inlichtingen te verkrijgen. Na de discussie in groepen volgt steeds een algemene, plenaire discussie met de inleiders. Ook de huisarts, die reeds enige ervaring in wetenschappelijk onderzoek heeft, zal door de gehouden voordrachten en door de uitwisseling van zijn ervaring met anderen, zijn theoretisch en praktisch inzicht kunnen verdiepen en verruimen.

Deelnemers, maximaal 70, dienen zich vóór 15 april 1964 op te geven bij het Nederlands Huisartsen Instituut, Catharijnesingel 71, te Utrecht. Inschrijving vindt plaats volgens datum ontvangst aanmelding. Behoudens die voor overnachten van 1 op 2 mei zijn er geen kosten aan deze studiedagen verbonden.

Het programma voor deze twee studiedagen luidt als volgt:

- Vrijdag 1 mei
- 16.00 Aankomst, thee
  - 16.30 Welkomstwoord, Dr M. R. van Alphen de Veer
  - 16.35 Opening, Dr F. J. A. Huygen
  - 16.40 Inhoud en vorm der conferentie, Dr H. H. W. Hogerzeil
  - 16.50 Geneeskunde en wetenschap, Prof. Dr M. Tausk
  - 17.20 Discussie
  - 18.30 Maaltijd in congresgebouw
  - 19.45 Motivering wetenschappelijk onderzoek, Dr R. L. Cornelissen
  - 20.10 Vraagstelling en getallen, H. de Jonge
  - 20.45 Discussie
  - 22.00 Napraten in het Academisch Genootschap
- Zaterdag 2 mei
- 9.15 Vormen van gezamenlijk onderzoek. Dr J. D. Mulder, co-referent Dr H. H. W. Hogerzeil
  - 10.15 Koffie
  - 10.30 Eisen en „planning” onderzoek, Dr J. Z. S. Pel
  - 11.00 Registratie van waarnemingen, Prof. Dr K. J. van Deen
  - 11.30 Discussie
  - 12.30 Lunch in congresgebouw
  - 13.30 Literatuur, Dr G. J. Bos
  - 14.15 Wetenschappelijk onderzoek als creatieve uiting der geneeskundige groep, J. Koopman
  - 14.45 Thee
  - 15.00 Voorbeeld van een modelonderzoek, Commissie Wetenschappelijk Onderzoek
  - 15.30 Discussie
  - 16.30 Sluiting, Dr J. D. Mulder

Tijdens de studiedagen zullen in de hall registratiemateriaal en een schema voor wetenschappelijk onderzoek worden geëxposeerd.

UIT DE C.W.O.

Naar aanleiding van een verzoek van T.N.O., afdeling Klinisch geneesmiddelenonderzoek, heeft de C.W.O. zich bezig gehouden met de vraag, of in een aantal huisartspraktijken een vergelijkend onderzoek zou kunnen worden gehouden over de analgetische werkzaamheid van acetosal en paracetamol, een fenacetine-achtige stof (N-acetyl-4-aminofenol), als specialité onder meer bekend onder de namen: Panadol, Nebs en Tralgon. De belangstelling van T.N.O. ging uit naar deze stof als vervangingsmiddel voor acetosal, daar het veel minder toxisch lijkt te zijn. Bij langdurig gebruik zou het geen invloed hebben op het bloedbeeld, bloedchemie en urine; het zou geen occult bloedverlies in de faeces en geen methemoglobinemie of anemie veroorzaken. Het zou zonder bezwaar kunnen worden gegeven aan kinderen en baby's, die het bovendien goed zouden verdragen. Indien paracetamol even werkzaam is als acetosal bij die indicaties, waarvoor men gewoon is een acetosal-preparaat te nemen, zou het mogelijk zijn het acetosal-gebruik drastisch te beperken. Het proefonderzoek zou in een dubbelblinde proefopstelling dienen te geschieden, bij voorkeur uitgevoerd onder apotheekhoudende huisartsen, daar deze op onopvallende wijze zelf een preparaat kunnen verstrekken. Slechts in enkele kleine plaatsen, waar alle artsen plus de apotheek zouden meewerken, zou het preparaat eventueel ook bij deze huisartsen kunnen worden getest.

Bij het beoordelen van de analgetische werking van een stof lijkt een proefopstelling met een placebo niet te vermijden. Uit de literatuur blijkt, dat bij een onderzoek met pijnstillende middelen het placebo in 30-50 procent der gevallen werkt. T.N.O. wilde, mede om het te verwachten placebo-effect te kunnen verdisconteren, ongeveer tienduizend gevallen in het onderzoek betrokken zien.

Met deze gegevens leek het de moeite waard in klein verband een proefonderzoek te verrichten over het percentage patiënten met „minor ailments”, die met paracetamol of een dergelijk preparaat zouden kunnen worden behandeld. Deze patiënten zouden voor een tweede maal door de huisarts moeten worden gezien om hun bevindingen mede te delen. Er zou moeten worden nagegaan bij welke indicaties het middel was gegeven, of het al dan niet had geholpen (zowel uit het oogpunt van de arts als uit dat van de patiënt) en of er nevenwerkingen waren opgemerkt.

Het proefonderzoek werd verricht met behulp van de IBM-„mark-sensing”-methode (gedemonstreerd op het N.H.G.-congres 1963). Naast de analgetische werking ten opzichte van acetosal, zou ook nog de anti-ontsteking en antipyretische werking ten opzichte van acetosal kunnen worden vergeleken.

Behalve een vraag, of de patiënt voor dit geval voor de eerste of tweede keer werd gezien, moest ook worden ingevuld, of men deze patiënt in een eventueel paracetamol-onderzoek zou willen opnemen.

Er werd een indeling gemaakt in twee groepen:

A *Inflammatoire ziekten*: influenza s.s. (klassieke griep); griepig met temperatuur onder 38° C (loomheid, verkoudheid, vage myalgieën); tonsillitis s.s.; pharyngitis en andere vage keelklachten zonder tonsillitis; febris e causa ignota bij kinderen waar tot nu toe acetosal werd gegeven.

B *Delores*: dysmenorrhoe; arthrosis van knie of heup; myalgieën; neuralgieën; peri-arthritis humero-scapularis; low-back pain, waar geen andere positieve vondst wordt gedaan.

Dertien huisartsen namen deel aan dit proefonderzoek, waarbij 1172 patiënten in twee dagen tijds werden gezien. Gezamenlijke praktijkgrootte: 40.000 patiënten. Van deze patiënten hadden 179 een „minor ailment”, dat met acetosal of een dergelijk preparaat zou kunnen worden behandeld; dit is circa 15,3 procent. Voor een onderzoek, waarbij men 10.000 waarnemingen moet verzamelen is dan, uitgaande van het proefonderzoek, nodig, dat men ongeveer $\frac{10.000}{179} \times 1172 = 65.500$

patiënten ziet. Gaat men uit van de veronderstelling, dat een huisarts gemiddeld 2500 patiënten heeft en per dag ongeveer twee procent van hen ziet, dan heeft men voor het bedoelde onderzoek ten minste 52 huisartsen nodig, die gedurende 25 werkdagen (1 maand) het onderzoek verrichten.

Hierbij is uitgegaan van de veronderstelling, dat de huisarts iedere patiënt die hij acetosal of paracetamol geeft ook een tweede keer terugziet. In bovengenoemd proefonderzoek bleek echter dat slechts eenderde van de patiënten aan wie men paracetamol zou verstrekken een tweede keer door de huisarts wordt gezien. Daar de C.W.O. meent dat een onderzoek zoveel mogelijk bij de normale praktijkvoering moet aansluiten, zou men er rekening mee moeten houden dat voor elke waarneming aan drie patiënten acetosal/paracetamol zou moeten worden verstrekt. De consequentie hiervan is dat de in de vorige alinea vermelde getallen nog eens met drie moeten worden vermenigvuldigd. Er zouden dus 150 huisartsen-deelnemers nodig zijn.

De C.W.O. meende op grond van deze cijfers, dat een vergelijkend onderzoek van acetosal en paracetamol bij „minor ailments” in de huisartspraktijk niet is te verwezenlijken, daar de ervaring heeft geleerd, dat men voor een dergelijk beperkt onderzoek geen 150 huisartsen kan vinden, die gedurende een maand bereid zijn hiervoor hun medewerking te verlenen.

De leden van de C.W.O. meenden aanvankelijk, dat het aantal „minor ailments”, waarvoor een acetosal-preparaat werd verstrekt, beduidend hoger lag, zodat het onderzoek, dat zeker de moeite waard leek, met een kleiner aantal huisartsen-werkdagen zou kunnen worden gehouden.

Met deze studie werd weer eens duidelijk bewezen, dat het

huisarts en wetenschap

7de JAARGANG - No 3 - MAART 1964

<i>Inhoud:</i>	blz.
Studiegroep Alphen a/d Rijn van het N.H.G.: De werkzaamheid van Dianabol bij enuresis nocturna; een geneesmiddelenonderzoek	77
Van de werkgroep: Verloskunde van de huisarts: De geboorte van de placenta	82
G. C. J. Krusinga: Beklemd breuk	86
O. Rees: Enkele gezinsgeneeskundige verkennin- gen op de terreinen van geestelijke gezond- heidszorg en maatschappelijk werk	87
Van de redactiecommissie: Huisarts-gezinsarts ...	87
H. Th. Fischer: Fysiologisch en sociaal vader- schap	92
Van de Landelijke Studiegroep Praktijkvoering: Huisarts en semafonie	96
Van de Landelijke Studiegroep Praktijkvoering: De bereikbaarheid van de huisarts	98
J. T. Buma: Beschouwingen van een arbeidshy- giënist over de taak van de huisarts als ge- zinshygiënist	100
E. van Westreenen: Verslag van de stage van de semi-arts bij de huisarts	103
H. J. M. Markus: Verslag van de stage bij de huisarts	104
De toenemende betekenis van de tuberculine- reactie bij afnemende tuberculose	105
Referaten	106
Het lezen waard	108
Boekbespreking	108
Ingezonden	109
Praktikum diagnostiek en therapie in de alge- mene praktijk	109
Praktische dermatologie voor huisartsen	109
Cursus medische psychologie voor huisartsen „Theorie en training”	110
Frequentie kankerpatiënten in de huisartspraktijk	110
Uit de notulen	110
Studiedagen wetenschappelijk onderzoek door huisartsen	110
Uit de C.W.O.	111
Publikaties van het N.H.G.	112
Aanvullende ledenlijst	112

Redactiecommissie: A. Hofmans, voorzitter, Rotter-
dam — G. J. Bremer, Nieuwkoop — D. C. den
Haan, Leiden — A. E. Denekamp, Hengelo (O) —
Mevr. H. G. Frenkel-Tietz, Amsterdam.

Redactiesecretaris: J. J. van Mechelen.

Secretariaat Nederlands Huisartsen Genootschap: Kei-
zersgracht 327, Amsterdam-C., telefoon 020-64043.

Redactiesecretaris: Keizersgracht 327, Amsterdam-C.,
telefoon 020-242535.

Administratie, abonnementen, advertenties:

Fa. J. H. Kruyt, Uitgever, Groot Hertoginnelaan 28,
Bussum, telefoon 02959-16155; postgiro: 142554.

Abonnement f 20,— per jaar; voor studenten f 10,—;
voor het buitenland f 25,—; losse nummers f 2,25.

Druk: Verweij, Mijdrecht, telefoon 02979-1251.

Advertenties kunnen zonder opgaaf van redenen wor-
den geweigerd.

proefonderzoek van essentieel belang is, vóórdat het eigenlijke onderzoek begint, maar tevens dat men zeer voorzichtig moet zijn met veronderstellingen, die louter gebaseerd zijn op geheugen-indrukken uit de praktijk. Een bepaalde indruk — bijvoorbeeld dat de huisarts veel acetosal-preparaten voor dagelijks voorkomende klachten voorschrijft — is vaak wel de aanleiding tot de vraagstelling, doch slechts nauwkeurig geregistreerde waarnemingen kunnen als basis dienen voor een onderzoek.

Van der Sande

PUBLIKATIES VAN HET N.H.G.

Twee uitgaven van het Nederlands Huisartsen Genootschap zijn op het ogenblik nog verkrijgbaar. In de eerste plaats de brochure „De werkkaart en de zwangerschapskaart”, verzorgd door de studiegroep „Praktijkvoering”. Dit boekje omvat de publikaties: „De werkkaart” (derde druk), „Opbergen specialistenbrieven” (tweede druk) en „De zwangerschapskaart” (eerste druk) en is gratis verkrijgbaar bij het secretariaat van het N.H.G., Keizersgracht 327, Amsterdam-C.

In de tweede plaats de brochure „Het hoofdpijnonderzoek”, verzorgd door de studiegroep Alphen aan den Rijn en verkrijgbaar à f 1,— per exemplaar door overschrijving op giro-rekening 142554 ten name van de uitgever J. H. Kruyt te Bussum.

AANVULLENDE LEDENLIJST

Van 30 januari 1964 tot en met 29 februari 1964

Nieuwe leden:

O. Straatsma, Nesserweg 4, Ballum (Ameland)
L. H. Brandt, Dolderseweg 59, Den Dolder
B. v. d. Weetering, Hoofdweg 627, Hoofddorp
J. P. H. Bonnier, Burg. Smeelelaan 76, Waalwijk
J. F. v. d. Vliet Jr., Pr. Willemstraat 35, Den Haag
C. J. v. d. Brekel, Nwe. Mollenhutseweg 159, Nijmegen
Mevr. J. J. van Dorp-Hoogervorst,
Laan van Meerdervoort 237, Den Haag
J. M. van IJzerloo, H. Ravesteynplein 58, Rijswijk (Z.H.)
M. J. van Trommel, Kerkstraat 30, Hoogezand
Th. M. E. Govaert, Mauritsweg 59, Stein (L.)
J. H. Bollekamp, Koningsstraat 14, Hilversum
J. P. Kruihof, Willy Sluiterweg 1, Zwijndrecht
H. S. Boogaart, Storm van 's-Gravesandeweg 1, Wassenaar
Mevr. J. W. Faber-v. d. Kieft, Snuiverstraat 57, Krommenie
V. E. Dubois, Verl. Wilhelminastraat 14, Hoensbroek
N. F. de Vries, Statenlaan 59, Den Haag

Nieuwe buitengewone leden:

R. A. M. van Laere, Hertstraat 31A, Nijmegen
C. M. Moerdijk, Corn. Schellingerlaan 15, Zeist
J. A. M. Bron, Burg. Kuperusplein 55, Heerenveen
Mevr. M. A. Bron-du Crocq, Burg. Kuperusplein 55,
Heerenveen

*Kandidaat-leden: **

C. E. Metz, Wijbosscheweg 60A, Schijndel
R. Jong, Laan van N.O. Einde 25, Voorburg
A. J. Th. van Wely, Karel Doormanlaan 70, Oegstgeest
H. W. J. Broers, van Twickelostraat 4, Deventer
J. M. Korsten, Welle 29, Deventer
J. Derksen, Koestraat 44, Zwolle
W. Dekker, Zutphenseweg 9, Gorssel
A. H. J. Koppens, Hintham 95, Rosmalen
C. B. Kuenen, Stationsstraat 11, Rosmalen
G. A. B. J. W. Teunissen, Bredestraat 12, Rosmalen
J. H. C. Muller, Dreef 1, Haarlem

Mutaties:

E. I. Bakker naar Adm. de Ruyterweg 88, Amsterdam-W I
J. T. Vervloet naar Huyghenslaan 66, Arnhem
R. A. C. Hendriks naar Casimirstraat 4, Driel (Gld.)
W. van Aalst naar Lindenlaan 46, Huizen (N.H.)

* Bezwaren tegen kandidaat-leden dienen binnen veertien dagen schriftelijk bij het N.H.G.-bestuur te worden ingediend.